

ISSN (print) 2618-0065

DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3\(9\)](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3(9))

НАУКОВИЙ ВІСНИК: Державне управління

№ 3 (9), 2021

НАУКОВИЙ
ЖУРНАЛ

Заснований у 2018 році
Виходить 4 рази на рік
(з 2020 р.)

Засновник

Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (ІДУ НД ЦЗ)

Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна академія управління персоналом"» (МАУП)

Видавець

Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (ІДУ НД ЦЗ)

*Журнал зареєстровано у Мін'юсті України
Серія КВ №24509-14449 ПР від 20.07.2020 р.
Журнал включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України в галузі «Публічне управління та адміністрування»
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1643)*

Науковий вісник: Державне управління № 3(9) 2021

У науковому виданні публікуються статті з актуальних проблем публічного управління та адміністрування, державного управління у сфері цивільного захисту та інших складових сектору безпеки і оборони України.

Розраховано на дослідників, викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків кризового менеджменту, у сфері публічного управління та адміністрування.

Журнал «Науковий вісник: державне управління» включено до міжнародної пошукової системи Google Scholar, міжнародних реферативних наукових баз: Index Copernicus, ResearchBib.

Рекомендовано до видання рішенням Вченої ради ІДУ НД ЦЗ (Протокол від 01.10.2021 № 4).

У разі передруковування матеріалів письмовий дозвіл ІДУНД ЦЗ є обов'язковим.

Випускові редактори: Борисова Анна,
Литвиновський Євген

Літературні редактори:

Помазанова Тетяна (українська мова)

Івашина Наталія (англійська мова):

Адреса редакції:

04074, м. Київ, вул. Вишгородська, 21

Телефон:

(+38044) 430-02-85

<https://nvdu.undicz.org.ua>

E-mail : niv1966@ukr.net

© автори статей, 2021

© Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, 2021

© ПАТ «Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна Академія управління персоналом"», 2021

Редакційна колегія

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., доц.

д-р наук (науки з безпеки)

д-р права, Phd, доц., L.L.M.

Phd (економ. науки)

Phd (економ. науки)

д-р права, Phd, L.L.M., MBA

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф

д-р.наук держ. упр., проф.

д-р.наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., доц.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., доц.

канд. політ. наук, доц.

канд. наук держ. упр., доц.

Петро ВОЛЯНСЬКИЙ
(голова)

Олександр ТВЕРДОХЛІБ
(заступник голови)

Януш ГЕРШЕВСЬКИЙ
(Республіка Польща)

Віцен ВЛАСТИМІЛ
(Словацька Республіка)

Даріуш ПАВЛИЩІЙ
(Республіка Польща)

Марцін КЕНСІ
(Республіка Польща)

Йозеф ЗАТЬКО
(Словацька Республіка)

Андрій СЕМЕНЧЕНКО

Анна ТЕРЕНТ'ЄВА

Микола АНДРІЄНКО

Олександр ЄВСЮКОВ

Сергій АНДРЕЄВ

Сергій БЄЛАЙ

Наталія ВАСИЛЬЄВА

Сергій МАЙСТРО

Олександр МЕЛЬНИЧЕНКО

Микола ЛАТИНІН

Євген РОМАТ

Ірина ГРИЩЕНКО

**Оксана ПАРХОМЕНКО-
КУЦЕВІЛ**

Петро ГАМАН

Сергій ПРИЛІШКО

Інна СУРАЙ

Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

Тетяна БУКОРОС

Віктор МИХАЙЛОВ

Зміст

Сергій Белай, Ігор Волков, Ігор Євтушенко Функції державного управління забезпеченням безпеки об'єктів дипломатичного призначення в Україні.....	6
Наталія Клименко Організаційно-правові засади забезпечення безпеки об'єднаною територіальною громадою в умовах децентралізації.....	29
Віталій Круглов Розвиток системи державно-приватного партнерства в сучасних умовах.....	50
Микола Латинін, Тетяна Харченко Результативність функціонування фінансово-економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України.....	68
Бал Мюджахіт Теоретичні засади запровадження форсайту в систему стратегічного управління публічною безпекою країни.....	87
Оксана Пархоменко-Куцевіл Нормативно-правове забезпечення формування державної гендерної політики в Україні.....	102
Марія Пірен, Валентина Балахтар, Олег Шманько Теоретико-прикладні аспекти формування екологічного мислення соціуму в умовах криз сучасності.....	120
Олександр Потій, Андрій Семенченко, Олександр Бакалинський, Данило Мялковський Публічне управління інституціональним розвитком у сфері кіберзахисту	136
Тарас Савченко Методологічне забезпечення державного управління розвитком мисливського господарства.....	163

Пірен Марія,

E-mail: m.piren@chnu.edu.ua

ORCID: [0000-0002-7225-1242](https://orcid.org/0000-0002-7225-1242)

Балахтар Валентина,

E-mail: v.balakhtar@chnu.edu.ua

ORCID: [0000-0001-6343-2888](https://orcid.org/0000-0001-6343-2888)

Шманько Олег,

E-mail: o.shmanko@chnu.edu.ua

ORCID: [0000-0001-9491-4564](https://orcid.org/0000-0001-9491-4564)

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ СОЦІУМУ В УМОВАХ КРИЗ СУЧАСНОСТІ

[https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3\(9\)-120-135](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3(9)-120-135)

Анотація. У статті проаналізовано феномен екологічної культури кризь призму розвитку сучасного проблемного українського суспільства. Стверджується, що формування екологічної культури стає нагальною проблемою державотворення і одним із напрямів формування гуманітарної політики держави. Сучасне людство все частіше піддається впливу надзвичайних ситуацій, на які треба реагувати оперативнo і професійно. Визначено основні сфери діяльності, на які має бути спрямована екологічна політика держави: правове регулювання, де норми закону мають бути узгоджені із сучасним станом екології; економічне регулювання та економічне стимулювання раціонального використання природних ресурсів; інформаційно-інноваційні й науково-технологічні заходи з метою охорони навколишнього середовища; формування світоглядних основ для підвищення рівня свідомості людини. Обґрунтовано, що екологічне мислення як складова екокультури виступає загальнолюдською цінністю, яка має стати базовою основою розвитку суспільства. Імплементация такої цінності вбачається у заходах фахово-просвітницького характеру серед населення. Окремо відзначаємо ресурсний потенціал нових територіальних громад, які після реформи децентралізації утворилися в Україні, адже питання врахування місцевих особливостей певних територій, заснування та утримання в належному стані об'єктів охорони природи, можливість на паритетній основі з міжнародними партнерами будувати заводи з утилізації відходів зараз належать до сфери повноважень місцевих органів влади. Наголошено на важливості утвердження екологізації як необхідності зв'язку і взаємообумовленості будь-яких дій з урахуванням екологічних вимог. Також визначено місце сучасної управлінської та освітнянської еліти у формуванні екологічної політики держави, її основні складові, напрями та

механізми реалізації щодо роботи з населенням. Констатується, що перед суспільством стоїть завдання негайного фахово продуманого підходу до процесу екологізації, що зумовлює такі дії, як: реструктуризація економіки, галузей та регіонів; фахове перепрофілювання економіки; зменшення потреб в економічно негативних видах продукції та послуг; заміна екологічно негативних технопроцесів.

Ключові слова: екологічне мислення, екологічна культура, просвітницька робота, екологізація, екологічне виховання, раціональне природокористування, екологічна політика держави, проблеми державотворення сучасності, гуманітарна сфера державного управління, надзвичайні ситуації, кризи.

Постановка проблеми. Індустріальний розвиток успішних країн став причиною розширення сфери панування людини в природі та поставив людство перед загрозою екологічної катастрофи. Гонитва за наживою зумовлює суспільно неконтрольоване стихійне порушення природних зв'язків у межах екосистеми, а також у взаємовідносинах людини і природи. Відчуження людини від природи – сучасна соціальна хвороба, екологічна криза, що охопила весь світ.

Феномен екологічної культури на сучасному етапі кризових станів в українському суспільстві стоїть на порядку денному для українського державотворення. Саме задля захисту людини від негативних впливів екологічного характеру науковці, освітяни, екологи, політики, представники ЗМІ мають здійснювати в територіальних громадах, державних інститутах, на підприємствах фахово-просвітницьку роботу щодо збереження чистоти навколишнього середовища. Для цього насамперед важливо осмислити розуміння суті екологічного стану як природного, так і промислово-виробничого характеру, де не завжди дотримуються порядку щодо утилізації відходів та норм екологічної відповідності продукту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження науковців засвідчують, що саме природно-ресурсні кризи були основними причинами соціально-економічних революцій та різного типу хвороб. Інформаційне суспільство виявилось першим станом ноосфери, де формується єдиний, колективний «ноосферний» інтелект, що буде здатний керувати планетарним соціоекономічним розвитком (В. Вернадський [1, с. 45–46],

Е. Леруа [2], П. Теяр де Шарден [3]).

У працях М. Тимофеева-Ресовського [4], Е. Гірусова [5], М. Мойсеева [6] розроблені ідеї концепції коеволюції людини та біосфери, що спрямована на глибоке осмислення спільних шляхів еволюції біосфери та людини, нове розуміння ролі та місця людини в соціальних та природних процесах. Екологічна криза ставить перед науковцями, освітянами проблему формування правила «соціально-екологічної рівноваги». Саме В. Вернадський, Е. Лерца, П. Теяр де Шарден, П. Флоренський вклали в розумову стратегію «людина – природа» ідею, яка ґрунтується на прогностно-планових принципах та правильному розумінні регулювання процесів природного розвитку, вклавши в нього «розум людини» і «божественне начало».

Проблема сьогодення полягає у пошуку та осмисленні механізмів подолання глобальної екологічної кризи. У наукових напрямках з'явився: песимістичний (так званий екопесимістичний підхід існування людства).

Серед представників екопесимізму досить актуальними є праці Е. Тофлера [7], Г. Кана [8], Дж. Форестера і Д. Медоуза [9], які викладали свої ідеї у доповідях Римського клубу.

Технооптимістичний напрям представлений Р. Ароном [10], З. Бжезинським [11], Б. Гаврилишиним [12], Дж. Гелбрейтом [13], У. Ростоу [14] та іншими. В літературі відомі раціональні ідеї Е. Пестеля та М. Месаровича [15], де викладено архіактуальні думки щодо використання в індустріально розвинутих країнах ідеї запровадження енерго- і металозберігаючих технологій, закриття енергошкідливих виробництв, розумно продуманий підхід до використання і споживання продукції, розвитку інформаційних технологій. Саме вони пропонують ідеї «обмеженого зростання» шляхом узгодження інтересів всіх країн та народів заради збереження людини і всього живого на планеті Земля, передбачаючи прийняття глобальних дій з оптимізації взаємодії людини і суспільства.

Ці ідеї є свідченням високого рівня екологічної культури у масштабах планети на основі усвідомленої коаліції націй щодо запобігання та подолання екологічної кризи. Варто зауважити, що В. Вернадський свого часу наголошував на ноосфері як

новому явищі на нашій планеті, де людина своєю мудрістю, подарованою Богом для життя, може гармонійно жити з навколишнім світом без руйнівних наслідків для довкілля і з метою збереження природних умов існування усього живого, перш за все людства, у чистому екологічному середовищі. Саме такий підхід щодо екологічної культури є затребуваним сьогоднішнім часом, де людський розум відіграє домінуючу роль у розвитку системи «людина – природа», і науковці, освітяни покликані переконувати урядовців та громадян утверджувати його на практиці.

На сучасному етапі великим позитивом є те, що проблеми екологічного виховання в освітянській практиці стали реальністю. Сутність екологічної проблеми як загальнолюдської відображені у наукових напрацюваннях Ю. С. Бута [16], І. Герасимчук [17], Я. Дідуха [18], С. Орленко, Я. Жаліло, І. Трофимова та інших [19]. Зокрема, Н. Резнікова у своєму навчальному посібнику зазначає про проблему розробки єдиної екологічної парадигми та інструментів реалізації екологічної політики, в тому числі через просвітницьку роботу, позаяк при розробленні будь-якої парадигми необхідно враховувати «крайові відмінності та ті державницькі амбіції, основна мета яких скерована на досягнення гармонійних відносин у суспільстві» [20].

Методи дослідження. Під час дослідження автори застували методи порівняння, узагальнення та синтезу. Це дає можливість неупереджено з наукової точки зору проаналізувати та узагальнити існуючу проблему, виокремити основні дискусійні моменти функціонування екологічної культури в українських реаліях.

Мета статті полягає в аналізі феномена екологічної культури крізь призму сучасних викликів у кризовому українському суспільстві, а також визначенні місця фахово-просвітницької роботи з метою екологізації мислення громадян України.

Виклад основного матеріалу. Спроможність біосфери до самовідновлення формує екологічну основу до розв'язання людством соціально-економічних проблем, враховуючи те, що

майбутні покоління не будуть позбавлені життєвих ресурсів. Тобто, екологічна культура в сучасному розумінні стає базовою основою «екологічної справедливості», що збереже людство на планеті Земля [21, С. 12].

Сучасні засади екологічної культури наголошують на дієвому контролі за станом рівня забруднення повітря, водних ресурсів, ґрунту, інших видів природних ресурсів (ліс, прісна вода тощо). Відповідальними заходами можна вважати: збільшення площі охоронних природних територій, зниження енергоємності, переробка відходів та інше. Сучасна людина збільшила обсяги споживання товарів і продукції в рази більше, ніж її предки, що приводить до зростання кількості відходів, які негативно впливають на навколишнє середовище. Нині проблема забруднення довкілля відходами – це вже екологічна катастрофа глобального характеру, яку необхідно терміново подолати. Саме тому і з'явилася нова наука гарбологія – окремий напрямок екології, який займається вивченням відходів і способів їх утилізації [22].

До системи екологічної культури належать і відповідні виміри екологічної політики, що охоплюють такі напрями, як екологічні системи, екологічне навантаження та регіональне екологічне керування. Дуже актуально в процесі просвітницько-фахової роботи довести до усвідомлення громадян сутність таких виділених екологами напрямів. Так, до екологічної системи належать: повітря, земля, вода (її якість, кількість), біорізноманіття, радіаційна та екологічна безпека. Щодо екологічного навантаження, то фахівці-екологи увели до його складу: викиди в атмосферу, навантаження на екосистему, навантаження на водні багатства.

Реалії сьогодення вимагають чіткого усвідомлення громадянами реальних можливостей держави у сфері охорони довкілля та популістських гасел окремих політичних рухів та діячів, які часто використовують такі теми як засоби приходу до влади [23].

З утворенням в Україні територіальних громад на сучасному етапі екологи наголошують на феномені регіонального екологічного управління, де виділяють участь в екологічних проєктах, регулювання викидів парникових газів,

екологічну просвітницьку роботу. Відповідно до статті 33 Закону України «Про місцеве самоврядування України» (редакція від 21.05.1997) до «екологічного» відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать, зокрема: 1. Підготовка і подання на затвердження ради проектів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля; 2. Підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність...

Стає очевидним, що в межах новостворених територіальних громад місцева влада, керуючись нормативно-правовими положеннями центрального рівня, має стати суб'єктом ініціативи щодо збереження та примноження особливо цінних об'єктів – пам'яток природи з метою їх захисту та популяризації [24; 25].

Дедалі активніше керівництво місцевих територіальних громад впроваджує досвід розвинених країн та створює спільно з іноземними інвесторами заводи з утилізації побутових відходів. У цьому ми вбачаємо раціональний вихід із ситуації щодо утилізації, адже за рахунок використання відходів можна розв'язати такі важливі задачі, як: економія сировини, запобігання забрудненню водойм, ґрунту і повітряного басейну, збільшення обсягів виробництва деталей і виробів, освоєння випуску нових для підприємств товарів тощо.

Таким чином, для кожної людини стає зрозумілим, що необхідно брати активну участь у процесі життєдіяльності щодо правильної реалізації своєї праці, громадської діяльності щодо екологічних процесів.

У системі екологічної культури надзвичайно важливими є екологічна політика, критерії щодо її ефективної реалізації, а саме:

правове регулювання, де правові норми мають відповідати сучасним екологічним вимогам, а також нормам можливої їх

реалізації;

економічне регулювання щодо капіталовкладень, системи економічного стимулювання охорони та раціонального використання природних ресурсів;

інформаційно-інноваційні та науково-технологічні виміри;

світоглядні напрями щодо підвищення рівня свідомості людини, засад охорони природи у суспільстві тощо.

Науково осмислені механізми, правильно продумана система економічної політики може не лише допомогти поліпшенню якості довкілля, але і сприяти підвищенню конкурентоздатності виробництва. Саме тому в процесі професійно-просвітницької роботи важливо звернути увагу працюючих на екологічні стандарти, вимоги до технологій [26]. Варто зауважити, поки що підприємці не тільки в Україні, а й у всьому світі сприймають контрольно-адміністративні заходи як перешкоди. Це призводить до додаткових витрат (екологічні податки, субсидії, торгівля квотами), рівень екологічної загрози не спадатиме.

Саме тому постійна просвітницька робота сприяє залученню підприємств та їх очільників до процесу постійного осмислення інновацій і позитивно позначається на організації ефективної праці та стосунків щодо раціональних екологічних дій. У зазначеному контексті важливим є переконання щодо зниження негативного впливу на довкілля. Якщо, наприклад, досліджувати розвинені країни світу, то там є певний досвід, який ми маємо вивчати, щоб зберегти довкілля та не повторити Чорнобиль.

З метою формування екологічної культури у жителів територіальних громад України важливу роль відіграє екологічна реклама, яка вважається ефективним превентивним інформаційним заходом щодо виховання екологічного мислення громадян [27]. Іншими ефективними, на нашу думку, формами активізації мешканців щодо підвищення рівня екологічного мислення можуть стати :

передбачення у бюджетах центральних та місцевих органів влади ресурсів для проведення конкурсів у межах громадських організацій для реалізації проектів щодо мінімізації негативних впливів технопроцесів на промислових підприємствах,

сприяння процесам якісної та раціональної утилізації твердих побутових відходів тощо;

розроблення рейтингу кращих територіальних громад держави та областей, зокрема, які найкраще розв'язують проблеми щодо утилізації побутових відходів та є зразковими з утвердження екологічної культури;

затвердження на рівні громад програм охорони навколишнього середовища на конкретний проміжок часу з чітко визначеними метою, завданнями, очікуваними результатами;

чітке визначення при оцінці бюджету громад джерел формування екологічного фонду на напрямів його використання тощо.

Процеси екологізації як свідчення екокультури по'язані з постійним пошуком екологічного вдосконалення, орієнтацією на ліквідацію деструктивного впливу людини на навколишнє середовище. Зараз пошуки науковців спрямовані на розв'язання важливих проблем, а саме:

процесів у виді забруднень – хімічних, електромагнітних, теплових, шумових, радіаційних, біологічних тощо;

вивчення і врахування порушень природних ландшафтів – руйнування землі (риття каналів, котлованів, непродуманої нераціональної оранки ґрунтів, формування відвалів тощо). Від цих екодеструктивних впливів величина економічного збитку становить в масштабі країни до 12 млрд грн на рік;

усвідомлення того, що екодеструктивні впливи позначаються і на організмі людини, а це призводить до хвороб і підвищення рівня смертності;

погіршення емоційного та психологічного стану людей (останнім часом різні типи штамів епідемічних захворювань спричинили значну кількість летальних випадків) тощо.

Окремим аспектом негативного впливу на довкілля є екологічні наслідки забруднення флори та фауни [28].

З огляду на викладене вище перед суспільством постає завдання щодо негайного фахово продуманого підходу до процесу екологізації, що потребує дій:

реструктуризації економіки, галузей та регіонів;
фахового репрофілювання економіки;

зменшення потреб в економічно негативних видах продукції та послуг;

заміни екологічно негативних технопроцесів тощо.

Існуючий стан екології ставить перед суспільством, наукою і системою освіти, зокрема, завдання виховання екологічної культури населення. Тому створення системи екологічної освіти і виховання є важливим пріоритетом сучасної державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки [29]. Необхідність виховання освітянами екологічного мислення у підростаючого покоління зафіксовано в Державній Національній програмі «Освіта. Україна ХХІ століття», в «Концепції національного виховання», «Концепції екологічної освіти в Україні», Концепції «Нова українська школа». Окремі статті документа «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року» також стосуються цієї проблематики [30].

Екологічне виховання покликане формувати ставлення суб'єкта до екологічних знань, умінь і навичок, включати його у процес продуктивної, суспільно-корисної праці, довкілля, використання ресурсів, що знаходять своє втілення в конкретній діяльності, у певних формах екологічної діяльності.

Кожна особистість має з повагою ставитись до природи, середовища, в якому вона живе і працює. У контексті сучасних підходів щодо осмислення проблем екології можемо дати прагматичне визначення екологічної культури. Екологічна культура – це система органічно взаємопов'язаних складових природоперетворювальної діяльності людини та її теоретико-моральної оцінки, що обов'язково враховує соціально-екологічні надбання, принципи та вимоги сьогодення щодо кризових станів сучасності.

Здебільшого сутність і зміст поняття «екологічна культура» науковці, освітяни та практики-екологи розкривають через призму найбільш важливих її складових: економічну грамотність, систему уявлень про закони і механізми функціонування економіки; уміння працювати з екологічною інформацією; економічну свідомість; володіння економічним мисленням та правилами екологічної поведінки на виробництві,

що забезпечують грамотні екологічні вчинки тощо.

Важливо враховувати факт із практики життя, що шлях до якісної екологічної культури лежить через ефективну екологічну освіту, практику праці та усвідомлення потреб навчатися упродовж життя, бо екологічна справа впливає на самопочуття людини, її здоров'я та інтерес самореалізуватися. Це дає підстави в сучасному інноваційному світі для усвідомлення кожною людиною потреб опанування екологічними знаннями, формування екологічного мислення, свідомості та культури [31]. Такою є сьогоднішня потреба для громадян різних вікових груп і сфер життєдіяльності.

З огляду на цей процес перед кожною особистістю, зокрема освітянами, громадськими діячами постають такі завдання:

вивчати природу свого краю, виховувати в собі дбайливе ставлення до природних багатств;

виховувати негативне ставлення до вчинків, які завдають шкоди природі;

забезпечити майбутніх фахівців, працівників, кожную особистість знаннями, вміннями, навичками раціонального природокористування;

спонукати кожную людину до поліпшення стану довкілля;

шляхом фахово-просвітницької роботи формувати відповідальність за природу як національну та загальнолюдську цінність, основу життя на Землі;

у процесі набуття освіти у кожного учня, студента формувати розуміння та усвідомлення того, що природа, чиста екологія є першоосновою існування усього живого, людини й подальших перспектив розвитку людської цивілізації та суспільства.

Висновки та напрями подальших досліджень. У системі екологічної культури, яка утверджується у сучасному світі з метою запобігання та подолання екологічних викликів, науковці пропонують осмислений фаховий підхід до управління процесами екологізації. Відповідно до цього передбачається чітке формування компонентів, що включають логічну, фахову послідовність та осмислення, а саме:

- мета та завдання екологізації;

- об'єкти екологізації (процеси виробництва, споживання, виробу, послуги);
- суб'єкти впливу (виробники, споживачі, ланки впливу);
- інструменти екологізації тощо.

Дії щодо управління процесами екологізації, якщо вони фахово прагматично продумані в контексті інтегративного підходу, зможуть сприяти отриманню позитивного ефекту як в процесі запобігання, так і подолання негативних наслідків.

На наш погляд, у ринкових умовах стали фахово осмислювати ключові стратегії впливу на економічні суб'єкти для ефективної реалізації екологічної економіки (вплив на пропозицію, вплив на попит і на взаємозв'язок між виробниками та споживачами), що дає підстави для оптимізму в майбутньому.

Отже, у процесі реалізації наукового підходу до системного осмислення екологічної культури наголошуємо на важливості участі та ролі широких кіл громадськості, соціального партнерства між різними групами громадян, які мають окремі групові інтереси. Без єдності та взаєморозуміння людство не зможе подолати сучасні кризові стани. Саме тому в усіх аспектах збереження життя людей необхідні професійна мудрість і толерантність, відповідальність, професійність та цілеспрямованість.

Перспективи подальших досліджень вказаної проблематики вбачаються у таких напрямках:

вироблення конкретних заходів просвітницького характеру на центральному (з подальшим узгодженням і коригуванням) та місцевому рівнях для цілеспрямованого впровадження серед населення належного рівня екологічного мислення та екологічної культури;

проведення роботи щодо конкретизації цілей і завдань екологічної політики через оновлення нормативно-правової бази та її узгодження зі світовими стандартами;

здійснення конкретизації самостійних прав та можливостей територіальних громад у системі державного управління та захисту навколишнього середовища;

розробка та обґрунтування понятійного-категоріального апарату терміна «екологічне мислення» в контексті її ціннісно-духовного розуміння.

Список використаних джерел

1. Вернадский В. И. Размышления натуралиста. М. : Наука, 1990. 191 с.
2. Леруа Э. Догмат и критика. М. : Либроком, 2011. 336 с.
3. Шарден П. Феномен человека : монография. Москва: Директ-Медиа, 2007. 484 с.
4. Тимофеев-Ресовский Н. В., Яблоков А. В., Глотов Н. В. Очерк учения о популяции. М: Наука, 1973. 280 с.
5. Гирусов Е. В. Гуманистическая составляющая экологического знания. *Гуманизм на рубеже тысячелетий: идея, судьба, перспектива* [Humanism at the turn of the millennium: idea, fate, perspective.]. М. : Наука, 1997. С.109–119.
6. Моисеев Н. Н. Судьба цивилизации. *Путь Разума*. М. 2000. 223 с.
7. Тоффлер Э. Третья волна Пер. рус. яз. / А. Мирер, и др. М., 2004. URL : <https://gtmarket.ru/library/basis/4821> (дата звернення : 01.08.2021).
8. Кан Г. Следующие 200 лет: сценарий для Америки и всего мира. М : Прогресс, 1978. 226 с.
9. Форрестер Дж. Мировая динамика. М : Наука, 1978. 146 с.
10. Раймон А. Воображаемые марксизмы. М : Либроком, 2012. 384 с.
11. Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів-Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
12. Гаврилишин Б. Залишаюсь українцем: спогади. Київ: Університетське видавництво «Пульсари», 2011. 288 с.
13. Гэлбрейт Д. Экономика невинного обмана: правда нашего времени : научно-популярное издание. М. : Европа, 2009. 218 с.
14. Rostow W. W. Reflections on the Drive to Technological Maturity. *Recollections of Eminent Economists*. Voi. 2. P.90–122.
15. Пестель Э. За пределами роста. М. : Прогресс, 1988. 291 с.
16. Бут Ю. С. Досвід країн Європейського Союзу щодо застосування фінансових інструментів в екологічній політиці. *Ефективна економіка*. 2011. № 10 URL : http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?nomer_data=10&year_data=2011 (дата звернення : 01.08.2021).
17. Герасимчук И. Экологическая практика транснациональных корпораций. М. : Всемирный фонд дикой природы (WWF), 2007. 92 с.
18. Дідух Я. Екологічні аспекти глобальних змін клімату: причини, наслідки, дії. *Вісник НАН України*. 2009. № 2. URL : <http://www.nbu.gov.ua/portal/all/herald/2009-02/a5.pdf> (дата звернення : 01.08.2021).

19. Орленко С. Л., Жаліло Я. А., Трофимова І. В. Протидія глобальній зміні клімату в контексті Кіотських домовленостей: український вимір. Київ : НІСД, 2010. 48 с.
20. Резнікова Н.В. Глобальні екологічні проблеми в сучасному світі: екологічна детермінанта міжнародних економічних відносин. Київ: Вістка, 2016. 216 с.
21. Крисаченко В. С., Хилько М. І. Екологія. Культура. Політика. Концептуальні засади сучасного розвитку. Київ : Знання України. 2002. 598 с.
22. Юрченко Л. І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки. Київ : ПАРАТАН. 2008. 296 с.
23. Шманько О. В. Соціальний популізм як психологічна маніпуляція електоратом у перехідному українському суспільстві. *Збірник наукових праць «Вісник післядипломної освіти». Серія : Соціальні та поведінкові науки.* 2021. Випуск 16(45). С.99–111; URL : <https://cutt.ly/6QNdJTT> (дата звернення : 02.08.2021).
24. Пірен М. Освітньо-мотиваційний потенціал демократичного державотворення в Україні : посібник-практикум. Чернівці : Технодрук, 2021. 256 с.
25. Пірен М. І. Потреби формування нового мислення в еліті України, базованого на духовно-інноваційних засадах. *Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій* : матеріали міжнар. наук. практ. конф. Чернівці, 26–27 трав. 2021 р. / за наук. ред д.пед.н., проф. С. З. Романюк. Чернівці : Чернів. націон. ун-т. 2021. С.39–46.
26. Федоряк М. Основи екології. Чернівці : Чернів. націон. універ. імені Ю.Федьковича. 2010. 120 с.
27. Джонсон Б. Дім – нуль відходів. Київ : Рідна мова. 2018. 304 с.
28. Програма дій : Порядок денний на XXI століття. Київ : Intelefera. 2000. 360 с.
29. Балахтар В. В. Психологія особистості фахівця з соціальної роботи. Київ : Талком. 2018. 384 с.
30. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npras/250431699> (дата звернення : 31.07.2021).
31. Політанський В. Загальна характеристика становлення та розвитку інформаційного суспільства. *Національний юридичний журнал: теорія і практика.* 2017. № 4. URL : <http://www.jurnlul.juridic.in.ua/archive/2017/4/pdf> (дата звернення : 31.07.2021).

References

1. Vernadskyi V.Y. Razmyshleniya naturalysta [Reflections of a naturalist]. Moskva : Nauka, 1990. 191 s. [in Russian].
2. Lerua Э. Dohmat y krytyka [Dogma and criticism]. Moskva: Lybromkom, 2011. 336 s. [in Russian].

3. Sharden P. Fenomen cheloveka [The human phenomenon]: monografyia. Moskva: Dyrekt-Medya, 2007. 484 s. [in Russian].
4. Tymofeev-Resovskiy N. V., Yablokov A. V., Hlotov N. V. Ocherk uchenyia o populiatsyy [Essay on the doctrine of population]. M: Nauka, 1973. 280 s. [in Russian].
5. Hyrusov E.V. Humanystycheskaia sostavliaiushchaia ekologicheskoho znaniya [The humanistic component of ecological knowledge]. Humanyzm na rubezhe tysyacheletyi: ydeia, sudba, perspektyva. Moskva, Nauka, 1997. S.109–119 [in Russian].
6. Moyshev N.N. Sudba tsyvylyzatsyy [The fate of civilization]. Put Razuma. Moskva : Yazyky russkoi kultury, 2000. 223 s. [in Russian].
7. Toffler Э. Tretia volna [Third wave]. Perevod na russkii yazyk: A. Myrer, Y. Moskvyna-Tarkhanova, V. Kulahyna-Yartseva, L. Burmystrova, K. Burmystrov, E. Komarova, A. Mykysha, E. Rudneva, N. Khmelyk. Moskva., 2004. Retrieved from <https://gtmarket.ru/library/basis/4821> [in Russian].
8. Kan H. Sleduiushchye 200 let: stsenaryi dlia Ameriky y vseho myra [The Next 200 Years: A Scenario for America and the World.]. Moskva : Prohress, 1978. 226 s. [in Russian].
9. Forrester Dzh. Myrovaia dynamika [World dynamics]. Moskva : Nauka, 1978. 146 c. [in Russian].
10. Raimon A. Voobrazhaemye marksyzy [Imaginary Marxisms]. Moskva : Lybrom, 2012. 384 s. [in Russian].
11. Bzhezynskiy I. Velyka shakhivnytsia [Big chessboard]. Lviv-Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2000. 236 s. [in Ukrainian].
12. Havrylyshyn B. Zalyshaius ukraintsem: spohady [I remain a Ukrainian: memories.]. Kyiv: Universytetske vydavnytstvo «Pulsary», 2011. 288 s. [in Ukrainian].
13. Hølbreit D. Ekonomika nevinnoho obmana: pravda nasheho vremeny [The Economics of Innocent Deception: The Truth of Our Time]: nauchno-populiarnoe yzdanye. Moskva : Evropa, 2009. 218 s. [in Russian].
14. Rostow W. W. Reflections on the Drive to Technological Maturity. Recollections of Eminent Economists. Vol. 2. P. 90–122 [in English].
15. Pestel Э. Za predelamy rosta [Beyond growth]. Moskva : Prohress, 1988. 291 s. [in Russian].
16. But Yu. S. Dosvid krain Yevropeiskoho Soiuzu shchodo zastosuvannia fiskalnykh instrumentiv v ekologichnii politytsi [Experience of the European Union countries in the application of fiscal instruments in environmental policy]. Efektyvna ekonomika. 2011. №10 Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?nomer_data=10&year_data=2011 [in Ukrainian].
17. Herasymchuk Y. Ekologicheskaya praktika transnatsyonalnykh korporatsiy [Environmental practice of multinational corporations]. Moskva : Vsemirnyi fond dykoj pryrody (WWF), 2007. 92 s. [in Russian].
18. Didukh Ya. Ekologichni aspekty hlobalnykh zmin klimatu: prychny, naslidky, dii [Environmental aspects of global climate change: causes, consequences, actions.]. *Visnyk NAN Ukrainy*. 2009. № 2. Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua/portal/all/herald/2009-02/a5.pdf> [in Ukrainian].
19. Orlenko S. L., Zhalilo Ya. A., Trofymova I. V. Protydiia hlobalnii zmini klimatu v konteksti Kiotskykh domovlenosti: ukraïnskyi vymir [Combating Global Climate Change in the Context of the Kyoto Agreements: The

- Ukrainian Dimension]. Kyiv : NISD, 2010. 48 s. [in Ukrainian].
20. Reznikova N.V. Hlobalni ekolohichni problemy v suchasnomu sviti: ekolohichna determinanta mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn [Global environmental problems in the modern world: the ecological determinant of international economic relations]. Kyiv: Vistka, 2016. 216 s. [in Ukrainian].
 21. Krysachenko V. S., Khylyko M. I. Ekolohiia. Kultura. Polityka [Ecology. Culture. Policy. Conceptual principles of modern development]. Kontseptualni zasady suchasnoho rozvytku. Kyiv : Znannia Ukrainy. 2002. 598 s. [in Ukrainian].
 22. Iurchenko L. I. Ekolohichna kultura v konteksti ekolohichnoi bezpeky [Ecological culture in the context of ecological safety]. K : PARATAN. 2008. 296 s. [in Ukrainian].
 23. Shmanko O.V. Sotsialnyi populizm yak psykholohichna manipuliatsiia elektoratom u perekhidnomu ukrainskomu suspilstvi [Social populism as a psychological manipulation of the electorate in the transitional Ukrainian society]. *Zbirnyk naukovykh prats «Visnyk pislidyplomnoi osvity». Seriia «Sotsialni ta povedinkovi nauky»*. 2021. Vypusk 16(45). S. 99–111; Retrieved from <https://cutt.ly/6QNdJJT> [in Ukrainian].
 24. Piren M. Osvitno-motyvatsiinyts motentsial demokratychnoho derzhavotvorennia v Ukraini: posibnyk-praktykum [Educational and motivational potential of democratic state formation in Ukraine: a workshop]. Chernivtsi : Tekhnodruk, 2021. 256 s. [in Ukrainian].
 25. Piren M.I. Potreby formuvannia novoho myslennia v elity Ukrainy, bazovanoho na dukhovno-innovatsiinykh zasadakh [Educational and motivational potential of democratic state formation in Ukraine: a workshop]. Rozvytok osvity v umovakh yevrointehratsiinykh transformatsii. Materaly mizhnar. nauk. prakt. konf. Chernivtsi, 26-27 travnia 2021 r. / za nauk. red d.ped.n., prof. S.Z.Romaniuk. Chernivtsi : Cherniv. natsion. un-t. 2021. S. 39–46. [in Ukrainian].
 26. Fedoriak M. Osnovy ekolohii [Principles of Ecology]. Chernivtsi: Cherniv. natsion. univer. imeni Yu.Fedkovycha. 2010. 120 s. [in Ukrainian].
 27. Dzhonson B. Dim – nul vidkhodiv [The house is zero waste]. Kyiv: Ridna mova. 2018. 304 s.
 28. Prohrama dii: Poriadok dennyi na KhKhI stolittia [Program of action: Agenda for the XXI century]. Kyiv: Intelefera. 2000. 360 c. [in Ukrainian].
 29. Balakhtar V.V. Psykholohiia osobystosti fakhivtsia z sotsialnoi roboty [Personality psychology of a social work specialist]. K: Talkom. 2018. – 384 s. [in Ukrainian].
 30. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii upravlinnia vidkhodamy v Ukraini do 2030 roku [On approval of the National Waste Management Strategy in Ukraine until 2030]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/250431699>. [in Ukrainian].
 31. Politanskyi V. Zahalna kharakterystyka stanovlennia ta rozvytku informatsiinoho suspilstva [General characteristics of the formation and development of the information society.]. *Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: teoriia i praktyka*. 2017. №4. Retrieved from <http://www.jurnlul.juridic.in.ua/archive/2017/4/pdf>. [in Ukrainian].

**THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS OF THE
FORMATION OF ECOLOGICAL THINKING OF SOCIETY
IN THE CONDITIONS OF THE CRISES OF MODERNITY**

Piren Maria, Balakhtar Valentyna, Shmanko Oleg

Abstract. The article analyses the phenomenon of ecological culture through the prism of the development of modern problematic Ukrainian society. It is claimed that the formation of ecological culture is becoming an urgent problem of state formation and one of the areas of formation of the humanitarian policy of the state. Modern humanity is increasingly exposed to emergencies that need to be responded to promptly and professionally. The main areas of activity to which the environmental policy of the state should be directed are determined: legal regulation, where the norms of the law should be coordinated with the current state of the environment, economic regulation and economic stimulation of the rational use of natural resources, information and innovation and scientific and technological measures with the aim of environmental protection, the formation of ideological foundations to increase the level of human consciousness. It has been substantiated that ecological thinking as a component of eco-culture is a universal human value, which should become the basic basis for the development of society. The implementation of this value is seen in activities of a professional and educational nature among the population. We also mentioned the resource potential of the newly created territorial communities, which was formed in Ukraine after the decentralisation reform. After all, taking into account the local peculiarities of certain territories, the creation and maintenance of nature protection facilities, the ability to build waste disposal plants on an equal footing with international partners is now within the competence of local authorities. The article emphasises the importance of approving greening as a necessity of connection and interdependence of any actions taking into account environmental requirements. The authors also identified the place of the modern management and educational elite in the formation of environmental policy of the state and identified its main components, directions and implementation mechanisms for working with the population. It is stated that the society faces the task of an immediate professionally thought-out approach to the process of greening, which requires the following actions: restructuring of the economy, industries and regions; professional re-profiling of the economy; reduction of needs in economically negative types of products and services; replacement of environmentally negative technological processes.

Keywords: ecological thinking, ecological culture, educational work, greening, ecological education, rational nature use, ecological policy of the state, problems of state formation of modernity, humanitarian sphere of public administration, emergencies, crises.

УДК. 35.316

Потій Олександр,
ORCID ID 0000-0002-2366-0541
E-mail: potav1971@gmail.com

Семенченко Андрій,
ORCID ID 0000-0001-6482-3872
E-mail: Andrii.semenchenko@gmail.com

Бакалинський Олександр,
ORCID ID 0000-0001-9712-2036 E-mail:
baov@meta.ua

Мялковський Данило,
ORCID ID 0000-0002-8246-8437
E-mail: daniilmv71@gmail.com

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ У СФЕРІ КІБЕРЗАХИСТУ

[https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3\(9\)-136-162](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3(9)-136-162)

Анотація. Внаслідок зростання складності, інтенсивності різноманітності кіберзагроз, способів та інструментів їх застосування, мілітаризації кіберпростору й перетворення його в одну зі сфер ведення бойових дій тощо актуалізується проблема його кіберзахисту, що зумовлює необхідність врахування цих факторів при формуванні та реалізації публічної політики і публічного управління у сфері національної безпеки, розвитку сектору безпеки та оборони, важливою складовою якої є національна система кібербезпеки. У статті проаналізовано механізм інституціонального розвитку основних суб'єктів національної системи кіберзахисту в Україні, насамперед Держспецзв'язку, формування науково обґрунтованих підходів та пропозицій щодо його удосконалення з урахуванням трансформаційних змін сектору безпеки і оборони України. Визначено роль і місце підсистеми кіберзахисту в загальній системі кібербезпеки України, а також її головного елемента – Держспецзв'язку. Запропоновано науково обґрунтований ризик-орієнтований підхід до формування моделі взаємодії суб'єктів забезпечення кіберзахисту, що надає можливість враховувати особливості й спроможності суб'єктів кібербезпеки та уникати дублювання їх функцій та завдань, зменшувати рівень конкуренції між собою за вплив на сферу. Охарактеризовано основні проблеми організаційно-правового забезпечення розвитку системи кіберзахисту в Україні та шляхи їх розв'язання. Розроблено модель взаємодії суб'єктів забезпечення кіберзахисту, яка ґрунтується як на чинному законодавстві, так і на перспективних напрямках його удосконалення. Обґрунтовано конкретні шляхи удосконалення чинного законодавства з метою усунення дублювальних функцій та завдань суб'єктів забезпечення кіберзахисту.

Ключові слова: публічне управління, інституціональний розвиток, кіберзахист, кібербезпека, національна система кібербезпеки, сектор безпеки і оборони.